



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΕΣΣΟΓΑΙΑΣ κ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ

Κυριακή 17 Φεβρουαρίου 2008 (Τελώνου και Φαρισαίου) Λουκᾶ 18, 10-14

Κυριακή Τελώνου και Φαρισαίου σήμερα, ἀδελφοί μου. Αρχίζει ἡ ψυχωφελῆς περίοδος τοῦ Τριωδίου καὶ ἀνοίγει κατανυκτικό βιβλίο ἱερῶν ἀκολουθιῶν με ὑπέροχους ὕμνους καὶ προσευχῆς πού ἔχουν στόχο νὰ μᾶς διδάξουν ἔνθεα καὶ με μετάνοια νὰ ἐορτάσουμε τὸ ἀναμενόμενο μεγάλο γεγονός, τὸ Πάσχα, δηλαδή τὴν μετάβασή μας ἀπὸ τὰ παρόντα στὰ τοῦ οὐρανοῦ. Δὲν εἶναι ἡ περίοδος τοῦ Τριωδίου περίοδος φαγητῶν, ποτῶν «διασκεδάσεων», κραιπάλης καὶ καρναβαλιῶν. Τριώδιο σημαίνει πνευματικὴ περισυλλογή, μετάνοια, ταπείνωση, κατάνυξη, προσευχή, πνευματικὴ καλλιέργεια.

Τὴν πρώτη Κυριακὴ τοῦ Τριωδίου, δηλαδή τὴν σημερινή, διαβάζεται στους ναοὺς ἡ σχετικὴ παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου καὶ ἀπὸ αὐτὴ διδασκόμεθα πῶς πρέπει νὰ συνομιλοῦμε διὰ τῆς προσευχῆς με τὸν Θεὸ καὶ δημιουργό μας. «Μὴ προσευξώμεθα Φαρισαϊκῶς, ἀδελφοί· ὁ γὰρ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται». Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς προσευχῆς εἶναι ἡ πιὸ κατάλληλη, γιὰ νὰ ἀποκαλυφθοῦν οἱ ἐσωτερικὲς διαθέσεις τῶν ἀνθρώπων. Στὴν προσευχὴ παρουσιάζεται ἡ πνευματικὴ κατάσταση τῶν ἀνθρώπων, γι' αὐτὸ δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι ὁ Κύριος, γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀντίθεση μεταξύ τοῦ Φαρισαίου καὶ τοῦ Τελώνου τοὺς παρουσίασε στὴν ὥρα τῆς προσευχῆς.

«Δύο ἄνθρωποι ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν προσεύξασθαι». Δύο ἄνθρωποι, δύο κόσμοι. Δύο ἄνθρωποι ἀντιπροσωπευτικοὶ τῶν δύο τάξεων τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν δύο πνευματικῶν κόσμων. Ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ Τελώνης. Ὁ Φαρισαῖος, πού νόμιζε τὸν ἑαυτό του δίκαιο καὶ ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς ἄλλους δίκαιος, γιατί τηροῦσε τὶς ἐντολές τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, γιατί ἔκανε ἔργα νομικῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ ἐστερεῖτο ταπεινώσεως. Μὲ τὸν τρόπο πού προσευχόταν, ἔδειξε πῶς ζοῦσε μία δαιμονιώδη «πνευματικότητα», μιὰ διεστραμμένη πνευματικὴ κατάσταση πού ἦταν χωρὶς λύτρωση. Ἐρμηνεύοντας σχετικὰ ὁ Μ. Βασίλειος λέει γιὰ τὸν Φαρισαῖο καὶ τὴν προσευχὴ του πρὸς τὸν Θεό: «Ἐγώ, Θεέ μου, γιὰ Σένα εἶμαι ὁ μόνος θησαυρὸς τῆς ἀρετῆς. Θὰ ἦταν ἔρημη ἀπὸ δικαιοσύνη ἡ γῆ, ἂν δὲν πατοῦσα ἐγὼ πάνω της». Εἶναι ἀνόητος ὁ ἀθεόφοβος. Δὲν πήγε στὸν Ναὸ γιὰ προσευχὴ ἀλλὰ μόνο γιὰ ἐπίδειξη. Στάθηκε στὴν πιὸ κεντρικὴ θέση τοῦ Ναοῦ καὶ ἄρχισε νὰ αὐτολιβανίζεται. Νὰ αὐτοεπαινεῖται. Ἐσχῆ ὅμως πῶς ὅ,τι καλὸ ἔχουμε καὶ ὅ,τι καλὸ κάνουμε, ἀποτελοῦν «καρπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Γαλ. 5, 23). Ἐπίκαιρος ὅσο ποτὲ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγοντας: «Χάριτι Θεοῦ εἰμὶ ὁ εἰμί» (Α' Κορ. 15, 10) καὶ πάλι: «Τὰ πάντα δύναμαι διὰ τοῦ ἐνδυναμοῦντος με Χριστοῦ» (Φιλιπ. 4, 13). Ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Δαυῖδ ἀποδίδει στὸ Θεὸ τὴν δύναμη καὶ τὴν χάρη με τὰ ὅποια ὁ ἄνθρωπος κάμνει τὸ καλὸ καὶ κατορθώνει νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν ἀρετὴ. «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον εἰς μάτην ἐκοποιήσαν οἱ οἰκοδομοῦντες... Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσω» (Ψαλμ. 126).

Πόσο διαφορετικὸς ὅμως ἦταν ὁ δεύτερος. Ταπεινὴ ψυχὴ. Στάθηκε σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ ἐκεῖ ὄλο συντριβὴ καὶ μετάνοια γιὰ τὶς ἀπροσεξίεις τῆς ζωῆς του παρακαλοῦσε τὸν Θεὸ καὶ ἔλεγε: «Ὁ

Θεός ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» δείχνοντας ἔτσι τὴν πνευματικὴ του διαύγεια καὶ ὑγεία γι' αὐτὸ «κατέβη δεδικαιωμένος». Ὅσο κανεὶς ἐπιδιώκει τὴν αὐτοδικαίωση, τόσο καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν λύτρωση. Ὅσο κανεὶς θεωρεῖ, εἰλικρινὰ ὅμως, τὸν ἑαυτό του ἀνάξιο τοῦ Θεοῦ ἐλέους, τόσο γίνεται δέκτης τῆς Θείας δωρεᾶς. Ἡ αὐτομεμψία εἶναι «ἀφανὴς προκοπή». Αὐτὴ «ἡ ἀφανὴς προκοπή» ἐκφράζεται μὲ τὴν ταπείνωση τοῦ Τελώνη: ὁ ὁποῖος «μακρόθεν ἐστῶς οὐκ ἤθελε, οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι ἄλλ' ἔτυπτεν τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεός ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ».

Ἀδελφοί, «ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ Ἱερὸν προσεύξασθαι». Δύο τύποι ἀνθρώπων. Προσωποποιήσεις τῆς ταπείνωσης καὶ τῆς ὑπερηφάνειας, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς ὑποκρισίας, τῆς αὐτογνωσίας καὶ τῆς ἀγνωσίας, τῆς μετανοίας καὶ τῆς πώρωσης, τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀσεβείας. Ὁ ἓνας ταπεινώθηκε, γιατί ὑψωσε τὸν ἑαυτό του. Ὁ ἄλλος ὑψώθηκε, γιατί τὸν ταπείνωσε. Ὁ Φαρισαῖος δικαίωσε τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ τὸν καταδίκασε ὁ Θεός. Ὁ Τελώνης καταδίκασε τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ τὸν δικαίωσε ὁ Θεός. Ὁ πρῶτος εἶπε λόγια πολλά, μὰ δὲν τὰ ἄκουσε ὁ Θεός. Ὁ δεύτερος εἶπε ἐλάχιστες λέξεις, ὁ Θεός ὅμως τὶς ἄκουσε καὶ τὶς δέχτηκε. Ἄν ἡ ταπείνωση εἶναι βασίλισσα τῶν ἀρετῶν, ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι βδέλυγμα καὶ κατάρα. Βέβαια σήμερα, ἐποχὴ ἐσφορικῆς ὑπερηφάνειας, ἐποχὴ ὅπου ὁ «ὑπεράνθρωπος» εἶναι πρότυπο γιὰ κάποιους, σὲ ἐποχὴ πού ὅλοι θεωροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας σὰν ἐκπροσώπους τῆς σοφίας, τοῦ ἀλαθήτου, τῆς παντογνωσίας καὶ μόνο ἡ λέξις «ταπεινοφροσύνη» ἀκούεται σὰν κάτι παράξενο καὶ ἄγνωστο, ἀφοῦ ταπεινοφροσύνη σημαίνει συνεσταλμένο ἦθος, ἐπίγνωση τοῦ τί εἴμεθα. Σημαίνει ταπεινὸ φρόνημα, αὐτογνωσία τῆς ἁμαρτωλότητός μας· εἶναι ἀφανὴς προκοπή».

Ἀγαπητοὶ ἀκροατῆς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἅς ταπεινωθοῦμε, ἅς διώξουμε τὴν διαβολικὴ ὑπερηφάνεια, γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε τὴν ἀγγελικὴ ταπείνωση. Εἶναι μία ἠθικὴ ἀξία πού σήμερα παραθεωρεῖται ἢ ἀγνοεῖται. Ἡ ταπείνωση θεωρεῖται δείγμα ἀδυναμίας, κάτι ἀνάρμοστο γιὰ ἓναν ἀληθινὸ ἄνθρωπο. Ὅμως, ἡ περίοδος τοῦ Τριωδίου καὶ τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς ἀρχίζει μὲ μία ἀναζήτηση, μιὰ προσευχὴ γιὰ ταπείνωση, γιατί ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀληθινῆς μετάνοιας πού εἶναι θεμελιωμένη στὴν ταπείνωση. «Φαρισαίου φύγωμεν ὑψηγορίαν» λέει τὸ Κοντάκιο τῆς ἡμέρας «καὶ Τελώνου μάθωμεν τὸ ταπεινὸν ἐν στεναγμοῖς». Ἄς παρακαλέσουμε τὸν Θεὸ καὶ νὰ τοῦ ποῦμε «καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί» «πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην» χάρισέ μας. «Φύγωμεν Φαρισαίου κακίστην ὑψηγορίαν, μάθωμεν δὲ Τελώνου ταπείνωσιν ἀρίστην». Ἄς μισήσουμε τοῦ Φαρισαίου τὴν ὑπερήφανη φωνὴ καὶ ἅς ἀγαπήσουμε τὴν τοῦ Τελώνου «εὐκατάνυκτον εὐχήν»· «ὁ Θεός ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ». Ἀμήν.